

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อองค์กรภาครัฐในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือพระสงฆ์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารคณะสงฆ์ ซึ่งมีจำนวน ๗๙๕ รูป ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๖๐ รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดย (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) และจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) เกี่ยวกับบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นพระสงฆ์ ซึ่งมีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๘๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๘๐ มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๙๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๙๐ วุฒิการศึกษานักธรรม นักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๖๐ วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม เปรียญธรรม ๑-๓ มีจำนวน ๑๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๒๐ วุฒิการศึกษาสามัญ ปริญญาตรี จำนวน ๑๐๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๙๐ และตำแหน่งทางคณะสงฆ์อื่น ๆ จำนวน ๑๖๓ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๖๒.๗๐

๕.๑.๒ บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๗๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

๑) การปกครอง พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๑

๒) การศาสนศึกษา พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๓

๓) การศึกษาสงเคราะห์ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๙

๔) การเผยแผ่ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๕

๕) การสาธารณูปการ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๔

๖) การสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๘

๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้าน ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรชาต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๖ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

๕.๑.๔ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านการปกครอง ซึ่งผู้บริหารคณะสงฆ์จังหวัดปราจีนบุรี ยังไม่สามารถจะดูแลได้ทั่วถึงมากนัก เช่น การร่วมประชุมของระดับพระสังฆาธิการ การประสานงานรับรู้ในการบริหารงานคณะสงฆ์ การประสานงานในด้านจัดทำระเบียบพระภิกษุ ทำให้ไม่สามารถที่จะดูแลพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบได้อย่างถูกต้อง

ด้านศาสนศึกษา ปัญหาการขาดทุนเล่าเรียน ขาดการเหลียวแลจากภาครัฐในการจัดการหาทุนเล่าเรียน ทางคณะสงฆ์เองก็มีผลกระทบจากงบประมาณด้านการศึกษาจากภาครัฐเช่นกัน การจัดการ ศึกษาในโรงเรียนปริยัติธรรม จึงมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับทางภาครัฐที่จัดให้ชาวบ้าน โดยเฉพาะเมื่อผู้ปกครองได้ส่งบุตรหลานมาบวชให้การศึกษาแต่ปัญหาคือทุนการศึกษาไม่มี

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่มีน้อยมาก พระภิกษุและสามเณรจึงไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนได้อย่างเต็มที่นัก ยังขาดแคลนผู้สนับสนุนในด้านปัจจัยและบุคลากรในการดำเนินการสงเคราะห์ จึงมีน้อยค่อนข้างจำกัดเรื่องงบประมาณมาก

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปฏิบัติงานได้ไม่มากนักในเรื่องการอบรม พระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและการอบรมในพระธรรมวินัย จรรยา มารยาท การปฏิบัติ เกี่ยวกับศาสนพิธี ขาดการทำวัตรสวดมนต์ในเมื่อพ้นการจำพรรษาแล้ว การเผยแผ่ธรรมะ โดยการจัดให้มีการเทศนา หรือแม้แต่การบรรยายธรรม ในวันสำคัญทางศาสนามีน้อย

ด้านการสาธารณูปการ พบว่า การพัฒนาวัด การก่อสร้างศาสนวัตถุ การดูแลซ่อมแซม และปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม ยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติอยู่ในระดับน้อย การช่วยเหลือ เกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์จึงมีน้อย บางวัดไม่ได้ตระหนักในเรื่อง เนื่องจากเจ้าอาวาส ไม่ใส่ใจในเรื่องดังกล่าว ทำให้เกิดความเสียหายต่อวงการคณะสงฆ์

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านการปกครอง องค์กรภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปราจีนบุรี ควรเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนผู้บริหารคณะสงฆ์จังหวัดปราจีนบุรี ในเรื่องปกครองดูแล บังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ มติ และ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

ด้านศาสนศึกษา จัดให้มีกองทุนส่งเสริมทางด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ องค์กรภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปราจีนบุรี ควรหาผู้สนับสนุนด้านปัจจัย เงินทุน และอุปกรณ์ด้านส่งเสริมการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณร เด็ก และเยาวชน

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา องค์กรภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปราจีนบุรี ควรร่วมกับทางคณะสงฆ์จัดให้มีการเทศนา อบรมสั่งสอนประชาชนทั่วไป จัดให้มีธรรมทูตหรือธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชนตามกาลสมควร

ด้านการสาธารณูปการ ต้องอาศัยความร่วมมือขององค์กรภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปราจีนบุรี กับประชาชนและพลังศรัทธาจากพุทธศาสนิกชน

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ องค์กรภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปราจีนบุรี ต้องเข้ามามีบทบาทเข้ามาดูแลสถานที่วัดให้ปราศจากอบายมุขและยาเสพติด

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี มีประเด็นการอภิปรายผลดังนี้

๕.๒.๑ จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐได้เข้ามาส่วนร่วมในการบริหารงานและดำเนินการสนับสนุนพระสงฆ์ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา โดยมีการประชุมปรึกษาหารือกำหนดแนวทางการ ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรองค์กรภาครัฐ ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานและดำเนินการสนับสนุนพระสงฆ์ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา อย่างจริงจัง เพราะเรื่องบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา จะต้องอาศัยระบบราชการและวัฒนธรรมภายในระบบราชการที่เอื้ออำนวย นอกเหนือนโยบาย กลวิธี และระบบการดำเนินงานแล้ว ความสำเร็จของบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ **มนัสนันท์ โกล่นารายณ์**^{๑)} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อบทบาทหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลของนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของเทศบาลเมืองนางรองและลูกจ้างเทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของนายกเทศมนตรี ตามหลักธรรมาภิบาล ๖ หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน มีดังนี้ ด้านหลักคุณธรรม คือ การเพิ่มเงินเดือนและเลื่อนระดับตำแหน่ง โดยใช้หลักคุณธรรมประกอบการพิจารณา ด้านหลักความโปร่งใส คือควรมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ในเรื่องของนโยบายด้านการบริหารขององค์กร ให้แก่พนักงานได้รับทราบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม คือควรมีการสร้างจิตสำนึกเรื่องการมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงความคิดเห็นและความสามารถในการบริหารองค์กร ด้านหลักความรับผิดชอบ คือกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานให้ตรงตามความสามารถ ด้านหลักความคุ้มค่า คือควรมีการจัดหาครุภัณฑ์และอาคารสถานที่ที่มีคุณภาพคงทนถาวร สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๑)}มนัสนันท์ โกล่นารายณ์, “ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อบทบาทหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลของนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์”, *ภาคนิพนธ์รัฐศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๑).

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. ด้านการปกครอง พบว่า บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พระสงฆ์มีความคิดเห็นในด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐได้ดำเนินการบริหารงานและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา โดยมีการประชุมปรึกษาหารือกำหนดแนวทางการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อหาแนวทางการพัฒนา ด้านการปกครอง ซึ่งถือว่าบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาในด้านการปกครอง นี้มีความเป็นเอกภาพเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มนตรี เทติธรรมา**^๒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง” พบว่า การมีส่วนร่วมของสตรีใน องค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับมาก ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล การส่งเสริมสนับสนุนจากส่วนราชการ ระดับการพัฒนาของจังหวัดประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมของ องค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วน อายุ อาชีพ รายได้ การรับข้อมูลข่าวสาร ระยะเวลาที่ทำงานอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล

๒. ด้านการศาสนศึกษา พบว่า บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พระสงฆ์มีความคิดเห็นใน ด้านการศาสนศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐได้ดำเนินการบริหารงานและสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา โดยการ ดำเนินงานด้านการศาสนศึกษา พระสงฆ์นั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ **พระมหากำพล คุณงกร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรม แก่เยาวชน ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์ทุกด้านในระดับมาก โดยเห็นว่าพระสงฆ์ทำบทบาทในด้านภาวะผู้นำมากที่สุด รองลงมาคือด้านให้การศึกษาด้านการเผยแผ่ธรรมะและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้าน สาธารณูปโภคและระบบนิเวศ และด้านการให้ความรู้ด้านการปกครอง และกลุ่มพระสงฆ์มีความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์เองทุกด้านในระดับมาก โดยเห็นว่ากลุ่มพระสงฆ์มีบทบาทในด้านภาวะ

^๒มนตรี เทติธรรมา, “การมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยอง”, **ปริญญาณิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๓).

ผู้มาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือด้านให้การศึกษา ด้านการเผยแผ่ธรรม ด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ และด้านการให้ความรู้ด้านการปกครอง กลุ่มพระสงฆ์มีความเข้าใจในการอบรมหลักธรรมคำสั่งสอนที่พุทธศาสนิกชนควรทราบในระดับมาก^๓

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พระสงฆ์มีความคิดเห็นในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐได้ดำเนินการบริหารงานโดยให้พระสงฆ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งทำให้บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาในด้านการศึกษาสงเคราะห์ นั้นอยู่ในระดับที่ดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมุห์ศิริชัย ฐานุตตโร (เพ็ชรรัตน์)** ได้วิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของครูและผู้ปกครองต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ครูและผู้ปกครองมีความคาดหวังว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรแสดงบทบาทในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๔ และมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นจริงว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้แสดงบทบาทโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑ จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและรายได้ มีผลทำให้ความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑ ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้^๔

๔. ด้านการเผยแผ่ พบว่า บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พระสงฆ์มีความคิดเห็นในด้านการเผยแผ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐได้ดำเนินการบริหารงานโดยให้พระสงฆ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานด้านจัด

^๓พระมหากำพล คุณงกโร, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชน ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๔พระสมุห์ศิริชัย ฐานุตตโร (เพ็ชรรัตน์), “ความคาดหวังของครูและผู้ปกครองต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

ให้มีการเทศนา อบรมสั่งสอนประชาชนทั่วไป ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากพระสงฆ์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมุห์ศิริชัย ฐานุตโตโร (เพ็ชรรัตน์)** ได้วิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของครู และผู้ปกครองต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรี เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ครูและผู้ปกครองมีความคาดหวังว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรแสดงบทบาทในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๔ และมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นจริงว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้แสดงบทบาทโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑ จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและรายได้ มีผลทำให้ความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑ ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้^๕

๕. ด้านการสาธารณูปการ พบว่า บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พระสงฆ์มีความคิดเห็นในด้านการเผยแผ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐได้ดำเนินการ บริหารงานโดยให้พระสงฆ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งน่าจะสอดคล้อง กับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา องค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินงานและบริหารงานด้านการสาธารณูปการ ของการมีส่วนร่วมของ พระสงฆ์แล้ว ไม่ว่าจะเป็นดำเนินงานการพัฒนาวัด การก่อสร้างศาสนวัตถุ การดูแลซ่อมแซมและ ปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรมยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ ซึ่งได้ให้ความ ร่วมมือเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ **นพพร ต้อนรับ**^๖ ได้ศึกษาวิจัย “เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการ พัฒนาที่สูงเฉพาะพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่” การศึกษาวิจัยมุ่งศึกษาถึงโอกาสของการมี ส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของประชาชนภายใต้สมมุติฐานที่ว่า การไม่ประสบความสำเร็จใน โครงการฯ เท่าที่ควรนั้นสืบเนื่องมาจากประชาชนในเขตพื้นที่โครงการมีส่วนร่วมในการกำหนด

^๕พระสมุห์ศิริชัย ฐานุตโตโร (เพ็ชรรัตน์), “ความคาดหวังของครูและผู้ปกครองต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^๖นพพร ต้อนรับ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่สูงเฉพาะพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”, **ปริญญาานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและการปกครอง)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , ๒๕๓๖).

กิจกรรมหรือโครงการย่อยที่บรรจุในแผนปฏิบัติการประจำปีน้อย ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าในการดำเนินโครงการพัฒนาที่สูงเฉพาะพื้นที่ในอำเภอแม่แจ่มนั้น บทบาทสำคัญอยู่ที่ข้าราชการผู้ปฏิบัติงานและกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากกว่าประชาชนที่เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินงานโครงการโดยตรง และยังเป็นเป้าหมายสำคัญของผลสำเร็จของโครงการ ในส่วนของการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งเป็นแผนที่กำหนดกิจกรรมและงบประมาณในแต่ละปีนั้นการสนองตอบของโครงการต่อกิจกรรมหรือโครงการย่อยที่ประชาชนเป็นผู้เสนอให้พิจารณานั้นมักไม่ได้ความสนใจจากโครงการเท่าที่ควร นอกจากนั้นก็ยังไม่มีกิจกรรมใดที่จะมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการมากยิ่งขึ้นแต่ประการใด ดังนั้นรูปแบบการดำเนินงานของโครงการที่มุ่งให้ประชาชนอยู่ในฐานะผู้รับปฏิบัติเพียงอย่างเดียว จึงมีผลให้ประชาชนมีทัศนคติต่อโครงการค่อนข้างไปในเชิงลบอย่างมาก ทำให้ความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ หรือการให้ความร่วมมือกับทางโครงการน้อยลง จนทำให้การดำเนินงานโครงการไม่ประสบผลสำเร็จ อันเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พระสงฆ์มีความคิดเห็นในด้านการการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐได้ดำเนินการบริหารงานโดยให้พระสงฆ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา องค์กรบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินงานและบริหารงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ ของการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาบุญมี อธิปญโญ** ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาในการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติธรรม บทบาทในการพัฒนาสังคมและบทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ ของพระธรรมวิสุทธิมงคล ผลจากการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคล เป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกร แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ ยึดถือธุดงค์วัตร เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมี ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการไปปฏิบัติมากกว่าสอนให้ความรู้เท่านั้น ด้านวัตถุ

ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^๗

๕.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบ บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยจำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จากการศึกษาเปรียบเทียบ บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ โดยภาพรวมพระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่น่านำมาอภิปราย ดังนี้

๑) ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับความจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐได้ดำเนินงานในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในด้านด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว จึงทำให้การบริหารงานขององค์กรภาครัฐนั้นบรรลุเป้าหมายได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ** “ได้วิจัยเรื่อง” ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณศึกษา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนตำบลที่มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริงทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบันมีผลการบริหารงานที่ดี รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแม่สะเรียงมีขนาดเล็ก พนักงานในแต่ละแห่งมีจำนวนไม่มาก ผู้บริหารสามารถดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง มีการบริหารงานเป็นระบบแบบครอบครัว แบบพี่ดูแลน้อง พ่อดูแลลูก พนักงานชั้นผู้น้อยสามารถพูดคุยซักถามกับผู้บริหารระดับสูงได้ และมีพนักงานบางส่วนที่ได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อการพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้น

^๗ พระมหาบุญมี อธิปัญญา, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

“ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ, “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณศึกษา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๒) ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กร ภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัด ปราจีนบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับความจริง ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรภาครัฐได้ ดำเนินงานในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในด้านด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้าน การศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เสาวนีย์ สว่างอารมณ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับการมีส่วนร่วมในการ จัด การศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่า บทบาทของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมสนับสนุนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ มีส่วนร่วมด้านการกำหนดนโยบายและแผนของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการ ส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาน้อยที่สุด และพบว่าโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัด สมุทรสงครามที่มีขนาดต่างกัน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้น พื้นฐาน ในจังหวัดสมุทรสงครามที่มีขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน^๙

๓) ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิ การศึกษาสามัญ และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กร ภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดย ภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความจริง ทั้งนี้เนื่องจาก พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาสามัญดี ย่อมมีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งสามารถดำเนิน ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ดังนั้นจึงทำให้พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญ ธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กร ภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธรปญโญ** ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัด นนทบุรี” ผลการศึกษาวิจัยพบว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์โดย รวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสน ศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการ สาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระ

^๙เสาวนีย์ สว่างอารมณ์, “บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสมุทรสงคราม”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๖).

สังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาด้านเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีที่ไม่แตกต่างกัน^{๑๐}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราชญ์บุรี จังหวัดปราชญ์บุรี” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

- ๑) องค์กรภาครัฐควรทำการสำรวจความต้องการของพระสงฆ์ในพื้นที่รับผิดชอบให้ทั่วถึง และเป็นระบบ เพราะจะทำให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของพระสงฆ์
- ๒) องค์กรภาครัฐควรทำการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้พระสงฆ์ได้รับทราบอย่างทั่วถึง
- ๓) องค์กรภาครัฐควรให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา หรือดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินโครงการต่างๆ
- ๔) รัฐบาลควรสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การฝึกอบรมพระสงฆ์ เพื่อสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาอย่างพอเพียงตามสภาพ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) ด้านการปกครอง ควรมีการร่วมประชุมของระดับพระสังฆาธิการ การประสานงานรับรู้ในการบริหารงานคณะสงฆ์ การประสานงานในด้านจัดทำระเบียบพระภิกษุ และการร่วมวางแผนการดำเนินงานและจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาวัดประจำป๊ออยู่เป็นประจำ
- ๒) ด้านการศาสนศึกษา องค์กรภาครัฐควรสนับสนุนเรื่องทุนเล่าเรียน ทุนการศึกษาให้เพียงพอ องค์กรคณะสงฆ์จึงสามารถจัดสรรทุนทรัพย์แก่พระภิกษุสามเณรได้ และจะทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ ของคณะสงฆ์จังหวัดปราชญ์บุรี มีประสิทธิภาพอย่างสมบูรณ์
- ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่เพิ่มขึ้น พระภิกษุและสามเณรจึงจะมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน การกุศล

^{๑๐} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธรปณโณ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน หรือแม้แต่การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เด็กและเยาวชน

๔) ด้านการเผยแผ่ ควรสนับสนุนให้มีการจัดเทศนา การบรรยาย ธรรมในวันสำคัญทางศาสนา จัดให้มีการอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธศาสนาได้

๕) ด้านการสาธารณูปการ ควรจัดงบประมาณในการพัฒนาวัด การก่อสร้างศาสนวัตถุ การดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จัดให้มีการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ เกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ อาจเป็นเพราะคนชรา คน พิการ และผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยราชการ การป้องกันยาเสพติดให้โทษ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ควรทำการศึกษาวิจัยบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา

๒) ควรทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา

๓) ควรทำการศึกษาวิจัยศักยภาพขององค์กรภาครัฐในการพัฒนาการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อย่างยั่งยืน

๔) ควรทำการศึกษาวิจัยองค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

